

[Hartvig Frisch.]

stabet disse $\frac{1}{3}$ eller $\frac{2}{3}$ eller $\frac{2}{5}$, eller hvor meget det nu er — $\frac{2}{5}$ — jeg sagde $\frac{2}{3}$, men det er dog ikke Mindretal — $\frac{2}{5}$ eller $\frac{1}{3}$, faa stabet disse Mindretal paa Benene for, naar man er utilfreds med et Stykke Lovgivning, som Flertallet gaar ind for, saa at kunne, saa vidt det overhovedet er muligt — ligesom vi kender det fra den gamle Tilstand, da vi havde forskelligt Flertal i de to Ting —, gribe ind i Lovgivningsarbejdet og standse det?

Det ærede Medlem ønskede mig en lykkelig Udgang paa dette Ridt med Forfatningssagen og saa i Tanken, hvordan jeg skulde styrte af Hesten. Jeg vil lige, da det ærede Medlem gik ind paa det Billede, jeg havde brugt, sige, at det var meget betegnende for det ærede Medlems Rosnante, altsaa Mindretalskrikken, som vi har faaet halet frem fra Venstre, at da det ærede Medlem virkelig i Gaar Aftes kom til at tale om Venstres Villighed til Forhandling og Villighed til at gaa ind paa Drøftelser, hvad var det saa, det ærede Medlem fremkom med som Udtryk for Venstres Villighed? Det var Tokammersystemet. Hele Indholdet af det, det ærede Medlem dør sagde, var Tokammersystemet. Ja, det var den haardeste Behandling, Krikken har faaet endnu, synes jeg ærlig talt. Da det ærede Medlem selv skulde komme med sin oprigtige Mening om Grundlovsspørgsmaalet og nu paa en Tid, hvor Venstre gaar Landet over og vil fortælle Befolkningen, at de er Tilhængere af Etkammersystemet, saa var det Tokammersystemet. Det var herom, denne Vitighed i sin Tid blev sagt af et herværende Blad, at det ærede Medlem gaar ind for Etkammer, men i det ærede Medlems Hjerter er der to Kamre. Det tror jeg kom meget tydeligt frem i Gaar Aftes. (*Krag:* Det er der ogsaa!). Ja.

Over for det ærede Medlem Hr. Victor Pürschel vil jeg gerne sige, at det ærede Medlems Indlæg kom hovedsagelig til at dreje sig om Forholdet mellem Parti og Vælgere, et Forhold, jeg godt kan forstaa er særdeles aktuelt for det ærede Medlem i Øjeblikket, men som ikke er et frugtbart Synspunkt at se hele Grundlovssagen under. Men jeg vil gerne opstille rent principielt det Spørgsmaal over for de Indvendinger, det ærede Medlem har gjort: Kan et parlamentarisk System arbejde uden Partier? Lad os først faa det ligesom i vore egne Tanker principielt klaret: Kan det arbejde uden Partier? Jeg vil sige, at baade det ærede Medlem Hr. Victor Pürschel og nu sidst det ærede Med-

lem Hr. Svend E. Johansen og desuden andre ærede Medlemmer, der har haft Ordet, har ligesom baade i deres Angreb paa Rigslisten og i andre Betragtninger, de har fremført, opstillet det som et Ideal, at Vælgerne selv rent atomistisk som Enkeltindivider, handlende som Vælgere, skulde være udslagsgivende Element i et demokratisk Samfund, og derfor opkaster jeg naturligvis rent principielt dette Spørgsmaal: Kan et demokratisk Samfund, parlamentarisk-demokratisk Samfund, handle uden Partier? Og jeg vil straks besvare det for mit Vedkommende: Jeg nærer ingen som helst Tvivl om, at det kan det ikke. Det vilde være en Ulykke, om der i et parlamentarisk-demokratisk Samfund ikke var faste Partidannelser, hvorefter Befolkningen delte sig i Anskuelse. Saa vil jeg tilføje som min særlige Begrundelse, at hele det politiske Ansvar hænger sammen med Partidannelser. Hvis der ikke er faste Partidannelser, som gør Meninger gældende, som gaar ind for det, som er parate til at tage Standpunkt, og som er parate til at tage deres Ansvar for disse Standpunkter, saa vil det parlamentariske Lovgivningsarbejde fuldkommen gaa i Brokker, og det vil vise sig, at det er helt umuligt at placere Ansaret hos Vælgerne. Det er en Frase, man godt kan bruge, men det er umuligt at placere det konkret. Hvorimod over for det politiske Parti, der handler og gaar ind for det, dør ligger i dets Handlinger tillige et Ansvar, og derfor vil jeg ogsaa sige, at politisk Moral i et demokratisk-parlamentarisk Samfund hænger ogsaa sammen med Partideling, hænger nemlig sammen med, at Partierne handler under Ansvar og derfor ogsaa moralsk staar baade med Ansaret og tænkende paa Ansaret.

Jeg tror derfor, at naar man virkelig vil gaa til Bunds i disse Betragtninger om en rent atomistisk Vælgermasse, handlende som Enkeltindivider og saa ved Hjælp af Instrumenter som Folkeafstemning o. s. v., der sættes i Gang, udøvende Virkning, viser det sig, at de er lige saa haabløst umulige som Retsforbundets Tanke om, at man skal lave Diktatur pr. Brevkort og navnlig afsætte Diktatoren igen pr. Brevkort. Det er jo Retsstatens allerfineste Opfindelse paa Valgenes Omraade.

Det ærede Medlem Hr. Victor Pürschel efterlyste nye Tanker og sagde med railleerende Stemme, at alt, hvad der overhovedet er i dette Forslag, stammer fra forrige Aarhundrede, og der er intet nyt. Ja, nu vil jeg gerne sige med Hensyn til nye Tanker, at der er saa meget, man i vore Dage kalder nyt saadan paa Papiret og i Aviserne,